

ПУБЛІЦИСТИКА ОЛЕСЯ ГОНЧАРА І АНДРІЯ МАЛИШКА ПЕРІОДУ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

На сьогодні тема Другої світової війни надзвичайно актуальна. Написано чимало розвідок в історичному та історико-літературному ключі. Публіцистика в цьому плані мени досліджена. Коли ж вести мову про публіцистику Олеся Гончара і Андрія Малишка періоду Другої світової війни, то про цей період їх творчості вже є окремі дослідження. Скажімо, фундаментальна праця В. Галич "Олесь Гончар – журналіст, публіцист, редактор" (2004). Зазначена тема звучить і в книзі М. Гуменного "Західний антивоєнний роман і проза О. Гончара: компаративний аналіз" (2012), в його окремих статтях. Цікавим видається і перше видання епістолярної спадщини Олеся Гончара "Олесь Гончар. Бібліотека Шевченківського комітету. Листи" (2008). Саме в цій книзі є цікаві матеріали листування О. Гончара і А. Малишка. Про публіцистику А. Малишка означеного періоду теж написано чимало. Цікаві роздуми знаходимо в працях Н. Гасвської, Л. Дем'янівської, Л. Забашти, Ю. Кобилицького, С. Крижанівського, Д. Павличка, М. Рильського та ін. Як зауважують літературознавці, в обох було багато спільного: починаючи з раннього дитинства, вони розуміли ціну людських стосунків, ціну заробленого тяжкою працею шматка хліба, і це впливало на формування їх світогляду, зрештою таланту. У передмові до десяти томного видання творів А. Малишка Д. Павличко зазначає: "Талант Малишка – це любов, а любов завжди народжується з правди. Його ж любов до народу, до людей праці і до самої праці народжена з тієї правди, якій заглядав у вічі поет ще дитиною. То була правда тяжкої праці його батька, то була правда вічної журби і сризоти його матері. Він жив сам тією правдою, і вона була його повітрям і водою, а потім стала його чуттям і думками. Щоб окреслити характер Малишківського поетичного таланту, треба мати на увазі не лише соціальні умови, які його формували, але й природжені, генетичні його прикмети" [4, с. 14]. Аналогічні роздуми є і про Олеся Гончара. Спостереження над публіцистикою митців (Андрія Малишка, Олеся Гончара) дозволять осмислити творчий феномен обох письменників, динаміку їхніх художніх пошуків, еволюцію індивідуального стилю.

Ключові слова: публіцистика, поетика твору, місія, статті, нариси, виховання, документальність.

Публіцистика Олеся Гончара і Андрія Малишка періоду Другої світової війни цікавила і була в полі зору українських літературознавців. Але дослідники творчості обох митців переважно звертали увагу на публіцистичні твори кожного окремо (Олеся Гончара і Андрія Малишка), а праці узагальненого характеру про обох письменників відсутні. Це і спонукало до розгляду зазначеної проблеми.

У зв'язку зі 100-річчям О. Гончара (2018 р.) (декількома роками раніше, 2012 р., був і ювілей А. Малишка), з'явилося чимало цікавих розвідок, які проливають світло на публіцистику письменників періоду Другої світової війни, розширюють наше уявлення про означену тему. Але про спільні моменти в публіцистиці обох митців періоду Другої світової війни розлогих студій немає. Відповідно, метою статті є дослідження публіцистики Олеся Гончара і Андрія Малишка періоду Другої світової війни, простеження еволюції їхньої творчої майстерності. Зазначена мета актуалізує

такі завдання: розглянути в єдності творчість Олеса Гончара і Андрія Малишка як публіцистів; виявити провідні мотиви їхньої журналістської та публіцистичної творчості; простежити еволюцію публіцистичної творчості обох митців періоду Другої світової війни; дослідити жанрову систему публіцистики письменників означеного періоду; з'ясувати особливості їх індивідуальних стилів; через аналіз публіцистики Олеса Гончара і Андрія Малишка розглянути еволюцію світоглядних позицій авторів періоду Другої світової війни, їх суспільний та естетичний ідеал, а також громадську діяльність. Об'єктом дослідження є публіцистичні твори О. Гончара (“Зустрічі з друзями. Нариси про Чехословаччину” (1950), “Китай зблизка” (1951), “Японські етюди” (1961), “Про наше письменство” (1972), “О тех, хто дорог” (1978), “Письменницькі роздуми” (1980), “Чим живемо: На шляхах до українського Відродження” (1991; 1993)) та нариси А. Малишка (“Київська битва”, “Марія з Свамор'я”, “Іх було сто двадцять”).

Газетні шпальти – літопис звитяжного подвигу. Читаючи їх, проймаєшся глибокою пошаною до військових кореспондентів, які з олівцем і записною книжкою в руках ішли пліч-о-пліч із солдатами. Їхні нариси, статті, репортажі були схвильованим відгуком на події війни. Писали їх з метою підняти патріотичний дух солдат, показати героїчні звершення народу. Тема війни хвилює і хвилюватиме завжди творчу уяву письменників, вона завжди буде пов'язана з найактуальнішими проблемами сучасності.

Якщо загалом звернутися до воєнної публіцистики, то не можна не дивуватися різноманітності її тематики і жанрів, величезній ідейній силі, художній виразності. Вона стала голосом епохи Другої світової війни.

Публіцистика А. Малишка та О. Гончара по гарячих слідах відтворювала події війни, разом із тим, додавала сили воїнам. Голоси письменників звучали зі сторінок газет “За честь Батьківщини”, “За Радянську Україну”, “Вільна Україна” та ін. Письменники-патріоти розмовляли з фронтом і тилом, розповідали про високу місію воїнів у світовій історії, допомагали народові краще пізнати себе, відчутти свою титанічну силу, перед натиском якої неминуче впаде фашизм. Навіть за формою Малишкові та Гончареві виступи були схожими. Це прямі звернення до читача. Вони справді були літописцями нашої армії, нашої історії. Звертаючись до героїчних фактів, письменники прагнули відбити ту мить, коли повністю виявилася громадянська сутність людини. Такий підхід до розкриття героїчного характеру людини вони використовували обидва. Дійсно, у їх публіцистичних виступах відбито всі етапи, всі найвизначніші події війни, всі трудові звершення країни в ім'я перемоги, показано визвольний похід армії не лише по рідній землі, а й у країнах Західної Європи, змальовано героїв фронту й тилу. Немає жодного факту в житті нашої країни на фронті та в тилу, який би не був помічений і зображений ними.

Загалом, ознаками всієї воєнної публіцистики є документальність, гранична правдивість і водночас чітке ідейне осмислення фактів, багата і щира емоційність. З метою надання найвиразнішої ідейно-впливової сили публіцистичним творам автори вдаються до різних засобів: до високого пафосу і наукової аргументації, до риторичних звернень і багатющих фольклорних джерел, різноманітних образів.

Героїку антифашистської боротьби підпільників прославляє А. Малишко у великому нарисі “Їх було сто двадцять”. Нарис глибоко ліричний, вчинки героїв тут психологічно вмотивовані. А. Малишко веде свою розповідь з теплою: “Прапор боротьби з окупантами високо піднесли сто двадцять відважних підпільників, очолюваних старим мірошником Зотієм Кучеруком... Немов орач, що кидає на ниву золоті зерна, вони сіяли в народі. Гордо вмирили під німецькими кулями наші герої-підпільники” (“Радянська Україна”, 1944, 6 червня).

Якщо в перших публіцистичних виступах поета переважає нарис-епізод, що просто фіксував події війни, героїчні вчинки людей, то пізніше цей жанр стає більш глибоким. У ньому масштабніше, рельєфніше відображається всенародна битва з ворогом, відважні патріоти змальовуються художньо випукліше, психологічно вмотивованіше.

Нарис, в основі якого завжди лежить публіцистичність, активне ставлення автора до зображуваної дійсності, посів значне місце у нашій літературі загалом, і в А. Малишка та О. Гончара зокрема.

Поетичне слово А. Малишка завжди насичене любов'ю до рідної землі, сповнене тривоги за її долю, пройняте закликом до помсти, до перемоги, завжди голосно звучало в окопах і бліндажах. Глибокий ліризм, широка мовна палітра, епічна глибина зображення воєнних подій стали знаковими у фронтівій публіцистиці А. Малишка.

Вищим досягненням Малишка-публіциста є великий батальний нарис “Київська битва”, опублікований у газеті “Радянська Україна” у двох номерах 28–29 грудня 1943 року. Цей нарис – краще художньо-документальне зображення грандіозної битви за Київ.

Леонід Речмедін у книзі спогадів “Малишкові дороги” (1975) пише: “Пригадується: редакція нашої фронтової газети розташовувалася в селі Красилівці. Позаду – сотні кілометрів пройдених шляхів, на схід – тисячі визволених з фашистської неволі міст і сіл України. Проїжджаючи їх, ми були свідками могутніх вибухів народного щастя – щастя зустрічі братів з сестрами, батьків з дітьми, яких розлучала лиховісниця війна. Ми бачили воскресіння життя. Цього ніколи не забути. Таке не забувається. А попереду, на заході, за вузькою смугою лісів і перелісків, кипів від гарячих осколків авіабомб і снарядів Дніпро, чекав щасливої хвилини визволення Київ. У мученицьких снах, у казкових видіннях ми бачили Дніпро і Київ. І треба було бачити в ці дні Андрія Малишка, щоб повною мірою зрозуміти його тугу за рідними місцями, його невгамовну любов до України, його надію на близьку перемогу. Тепер зовсім близько – рукою подати – його рідний Обухів. А там, в Обухові, мучиться в чужинській неволі старенька мати. Не раз у творах Андрія Малишка образ України поставав у образі матері. Вітчизна і матір! Скільки єдиного, близького, нероздільного в них! Андрій Самійлович у ті дні рідко бував у редакції. Прийде в осіннє надвечір'я в Красилівку, за ніч напише вірша чи нариса, відпишеться, розповість друзям про діла на фронті – і знову на машину і до Дніпра, на передній край, туди, де клекотить битва за Київ. Бувало, він щиро співчував нам, прив'язаним до випуску чергових номерів газети, що ми не бачили рідних наддніпровських круч, не бачили в осінній синяві Києва. А ми всі заздрили йому. Це тоді в Малишка народилися його вірші “До

тебе, Дніпре” і “Київ”, тоді народжувався і епічний нарис “Київська битва”. Ще над Києвом стелився дим недавніх вуличних боїв, по бруківці дзвеніли осколки снарядів, а Андрій Малишко йшов із бійцями вулицями визволеного Києва, пробірався вузькими стежками по зруйнованому Хрещатику. Він прийшов у Київ як солдат. Від початку і до кінця пройшов Андрій Малишко дорогами війни через всю Україну, Польщу і разом з воїнами святкував перемогу над фашистською Німеччиною на німецькій землі” [7, с. 108–109].

У героїчно-піднесеному стилі, на основі конкретних військових даних, власних спостережень, глибоко осмислених і пережитих, автор поступово розгортає незабутні події Київської битви. Перш ніж розповісти про взяття Києва, А. Малишко згадує етапи наступу на Сталінград, Курськ, танковий бій під Прохорівкою: “Від дніпровського вітру тріпотіли прапори, розгорнуті і грізні, як заграва, прострелені, сиві від негоди і дощів.

– Здрастуйте, орли!

– Здрастуйте, сини наші!

– Здрастуйте, – відповідали армії на сході, на літаках, у небі, на танках, на лафетах гармат, на машинах, на конях” [4, т. 10, с. 274].

Далі поет говорить про муки і страждання, заподіяні Україні фашистами; розповідає, як палала вона, як дим пожарищ закривав сонце, як лилась кров народу. Письменник наводить конкретні факти, документи про звірства фашистів.

У наступних розділах нарису перед нами постає картина Дніпровської баталії, опис якої автор починає з зображення подвигу четвірки бійців – Миколи Петухова, Івана Семенова, Василя Сисолятина, Василя Іванова. Вони перші форсували Дніпро і відвоювали першу п’ять землі Правобережжя.

А. Малишко показує напруженість битви за Київ, у якій з обох сторін брали участь десятки дивізій, цілі армії. “У ці дні перемога вимірювалась не кілометрами або населеними пунктами, а клаптиком землі в 10 – 12 кроків” [4, т. 10, с. 280].

Поет художньо, чітко і виразно, з щирою теплотою змальовує картини масового героїзму визволителів Києва. “[...] поранений босць, – пише він, – ховав свою рану від командира, аби тільки йти вперед. Убитий кулею воїн старався зробити крок вперед, щоб тільки не впасти на місці своєї смерті” [4, т. 10, с. 282].

У нарисі “Київська битва”, написаному під впливом свіжих вражень, відчувається серце письменника-патріота. Це можна сказати і про інші публіцистичні твори А. Малишка: “Рассказ о знамени” (“Правда Украины”, 1944, 13 липня), “Вічний каторжник” (“Вільна Україна”, 1944, 29 листопада), “Шлях до кордону” (“Радянська Україна”, 1944, 28 квітня), “На Одері” (“Вільна Україна”, 1945, 9 травня) тощо.

Йдучи по Україні у військових рядах, А. Малишко пильно вивчає і збирає дорожні факти того, як мужньо переносили окупацію наші люди, як стійко боролися в тилу. Наслідком цих спостережень є кілька нарисів: “Марина із Сваром’я” (“Київська правда”, 1943, 3 грудня), “Марія Білик з дітьми” (“Київська правда”, 1944, 12, 13, 16 лютого).

Багато письменників і журналістів працювали в газеті 1-го Українського фронту “За честь Батьківщини”, що виходила українською мовою. Починаючи з дня її

організації (літо 1943 р.) і до перемоги над ворогом її співробітником був А. Малишко. У своїй публіцистиці він розповідав про переможний шлях військ 1-го Українського фронту з Білгород-Курської дуги і до Берліна. Оперативність роботи визначала жанрову палітру його творів – фронтова кореспонденція або зарисовка, коротка публіцистична стаття.

Увага письменників-публіцистів була звернена до постаті солдата. Вони створюють образ нашого воїна, загартованого в багатьох боях, як ніколи дужого, мужнього, несахитного, підкреслюють його нестримне прагнення до розгрому ворога, до остаточної перемоги.

Особливо цінною є публіцистика періоду битв на землі ворога, в самому лігві фашистського звіра. У творах виразно передано пафос наступу, величезний порив військ, сповнених прагненням скоріше завоювати перемогу і мир. Це письменникам вдалося, бо вони весь час перебували у горнилі боїв, на шляхах наступу.

Чимало нарисів написано про табори смерті. Одним із найвиразніших творів на цю тему є колективний нарис С. Борзенка, А. Малишка і С. Скляренка “Майданек”, опублікований у газеті “Радянська Україна” 27 серпня 1944 року. Автори наводять розповіді тих в’язнів, які чудом залишилися живими під час втечі фашистів із Майданека: “Ми будемо писати про те, щоб пам’ятали наступні покоління, як фашисти вішали наших людей, як мордували наш народ у Майданеку в уманських ямах. Я бачив у Майданеку – 5 печей стоять і біля них 70 – 80 трупів дітей.

Я запитав, чому діти лежать окремо, а дорослі – окремо. Мені відповіли: тому, що печі не дуже великі, і дітей туди більше вміщалося.

А чого, запитую, у людей руки і ноги відрубані? Тому, що з ногами впадало 5 трупів, а без ніг і рук – 7.

Ще я бачив поле, на якому вбивали людей і палили, а потім на попелі зорали і посадили капусту. Капуста виросла така червона, як кров.

І кров наших людей кличе до помсти!” (“Радянська Україна”, 1944, 27 серпня).

Тематично близьким до нарису “Майданек” є нарис А. Малишка “Освенцім”. Узгаляючи все бачене, А. Малишко пише: “Я згадую тільки ті факти, про які мені розповідали люди в Освенцімі. Я нічого не перебільшую і не зменшую. Нехай буде так, як є, нехай факти самі кричать до нашого народу і самі породжують ненависть. Це не просто табір. Це страшний літопис людських страждань, де кожна літера налита кров’ю, де кожна сторінка пече руки горем, слізьми, тортурами” (“Радянська Україна”, 1944, 27 серпня).

Отже, публіцистика періоду Другої світової війни А. Малишка була актуальною і грізною зброєю боротьби, вона підтримувала в тяжкі часи, надихала на нові звершення, сповнювала вірою у прийдешню перемогу над ворогом.

Чимало творів письменники писали про партизанський рух. Твори А. Малишка на цю тему можна умовно поділити на три групи. Перша написана на основі українських народних пісень (“Засвістали партизана”, “Пісня”, “Що за вітер з-за гори?” та ін.); друга – на основі конкретних фактів (“Партизанська мати”); третя – на зразок українських народних дум, балад (“Балада”, “Балада про Матвія Підкову” та ін.). Але для всіх цих творів характерним є тяжіння до усної народної творчості. Поет щедро

використовує фольклорні мотиви, та і сама побудова творів нагадує кращі зразки народної творчості, вже не кажучи про художні особливості кожного з них.

Перша група творів позначена пісенністю і мелодійністю (“Пісня”, “Що за вітер з-за гори?” та ін.). Автор звертається до своїх товаришів:

Кидай, брате, сад зелений, хату,
Чуш? – Зброя грозами дзвенить.
Землю рідну, кривну та багату,
Будемо з тобою боронить [4, т. 4, с. 192].

Він наголошує на тому, що партизанська боротьба – то важкий труд, випробування, у яких перевіряється людська “собівартість”. “Ніч не спати, пити із баклажки чи з калюжі воду дощову”, “їсти сухарі...” [4, т. 4, с. 192] – це не лякає людей. Масовий партизанський рух охопив усю країну: “Ходить буйна доля партизанська / По мостах, і ріках, і лісах” [4, т. 4, с. 192].

Непомітно і тихо збирались хлопці до загону, “Не гриміли в сурми сурмачі”. Але “голосною” ставала боротьба партизан, яка запалювала на боротьбу весь народ:

Осідлаєм, друже, вороного,
Вітер гриву чеше і рівня.
А сестра сідає на другого,
На гнідого доброго коня [4, т. 4, с. 193].

Під час війни А. Малишко також працював редактором збірника партизанських творів “Пісні з Лісограду”, в якому було надруковано багато його творів. Сьогодні ця невеличка книжечка – рідкість. У ті часи тиражі були не дуже великі, а тому збереглося не так багато примірників. Автору цієї статті у свій час професор Ю. Кобилецький подарував цю книжечку й розповів про неї, оскільки був причетний до її видання. Характеризуючи цей збірник, Андрій Самійлович у передмові писав: ““Пісні з Лісограду” народилися не в кабінетній тиші, а в партизанських загонах. У них, можливо, не знайдете складних сюжетних переплетінь, вишуканих рим і образів, але гаряче відчуєте гнів до гітлерівців, страшну помсту катам... Суворая правда, жорстока і проста, живе в них... Буде час, коли з нехитрих пісень, зібраних в цій книжечці, ми будемо пізнавати дні і години партизанських битв на Україні. І кожен рядок оживатиме перед нами, мов кривавий і величний літопис нашого народу... Ці твори писали не професійні поети, а бійці-партизани, тому ясно, що з художньої сторони вони, можливо, і не досить досконалі, але в них у кожному рядку бринить радість перемоги” [6, с. 3].

А. Малишко, як і всі письменники того часу, і в художніх творах, і в публіцистиці, відбивали найглибшу віру в перемогу. В своїй статті “Українська радянська література в дні Вітчизняної війни” він писав: “Треба було мати мужнє серце, чесний, світлий розум і залізний характер, щоб через марево багрово-темних хмар війни, через перші невдачі, яких ми зазнали, через горе і кров матерів наших бачити майбутню перемогу. [...] І ми перемогли, бо такі герої – солдати не могли не перемогти, це люди: глибокого і

міцного характеру, тонкої душевної організації, обдаровані розумом, безмежною хоробрістю і почуттям сердечної дружби” [Цит. за: 1, с. 8].

Як зазначає В. Галич, свою журналістську діяльність Олесь Гончар розпочав у 30-х роках, вона маловідома. Коли ж вести мову про період Другої світової війни, то дослідники в його публіцистиці виділяє всі різножанрові твори – “есе, вступне слово, інтерв’ю, стаття, передмова, відгук, нарис – все це далеко не повністю окреслює публіцистичну творчість письменника. Органічною складовою і частиною її є ще й елементи публіцистичності, які ми знаходимо в мемуаристиці письменника (епістолярії, щоденникових записах, різноманітних нотатках та художніх творах)” [1, с. 237].

Щоденникові записи письменника років Другої світової війни (з 19 червня 1943 по 12 листопада 1945 рр.) опубліковані спершу в книжці “Катарсис” (2000), а потім у першому томі тритомника “Щоденників” (2002). З-поміж усіх оприлюднених мемуарів прозаїка вони вирізняються особливим публіцистичністю, гостротою оцінок подій і фактів війни, побачених і осмислених Олесем Гончарем, який був її безпосереднім учасником (як і А. Малишко).

Так само як і в А. Малишка, документальні факти в О. Гончара пропущені через авторську свідомість письменника-воїна, закарбовувались рядками “конспектів почуттів” [2, с. 528–541] у фронтових записах. Це роздуми про війну і мир, вічне і швидкоплинне, солдатське побратимство, патріотизм.

Для Олесь Гончара, бійця стрілецької дивізії, автора “Щоденників”, не було ніяких дрібниць – “усе тоді було важливим в усвідомленні велетенської вселюдської трагедії, яку несла війна, у прагненні побачити головне, розкрити глибинну сутність подій [...] Я видів то, що виділи немногие. Многие, многое понял” [3, с. 68].

Згодом публіцистичні мотиви (події, факти), які були зафіксовані, постануть, ніби живі свідки тих жорстоких днів; протягом усього подальшого життя вони живитимуть художнє мислення Олесь Гончара.

Як зауважує В. Галич, “елементи публіцистичності “Катарсису” в реалізації мотиву війни і миру ми вбачаємо, по-перше, у доборі тих документальних фактів – згущених фрагментів воєнного лихоліття на окупованих землях та фронтового буття, які пізніше переростуть в окремі сюжетні лінії й публіцистичні роздуми художніх творів (романів “Прапороносці”, “Людина і зброя”, “Циклон”, новел повоєнних літ); по-друге, у “конспекті” задуму письменника написати великий епічний твір, щоб увічнити подвиг своїх побратимів по зброї, а війну показати в усій жорстокій правді; по-третє, у реабілітації честі української нації, на яку почали вішати ярлики “зрадника”, народу, що стікаючи кров’ю, одним із перших прийняв на себе віроломний удар ворога” [1, с. 237].

О. Гончар, як й А. Малишко, створив своєрідний літопис життя українського народу в роки війни. Вагомість його публіцистики й щоденникової спадщини важко переоцінити. В них – факти, враження, хвилювання, які пережив народ в ті часи. “Обставини творення щоденника – цього пристрасного документа про жорстоку правду війни ще більше підкреслюють громадянську сміливість і подвиг його автора” [3, с. 35]. Зі сторінок “Катарсису” постає воїн, який уособлює частку України з материнською рідною мовою, з легендарною історією, з героїчною історичною пам’яттю.

Таким чином, існує чимало паралелей і спільних аспектів у публіцистиці А. Малишка та О. Гончара, адже обидва були вірними своєму обов'язку – солдатській клятві, яку з честю пронесли через усю війну, а точніше, через все життя. Їхня публіцистика є свідченням сказаного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Галич В. Олень Гончар – журналіст, публіцист, редактор: еволюція творчої майстерності: Монографія / В. Галич. – К.: Наукова думка, 2004. – 816 с. 2. Гончар О. Письменницькі роздуми (Як писалися “Прапорonoсці”) // Гончар О. Твори: У 6 т. / О. Гончар. – К.: Дніпро, 1979. – Т. 6. – С. 528–541. 3. Гончар О. Катарсис / О. Гончар. – К.: Український світ, 2000. – 68 с. 4. Малишко А. Твори в десяти томах / А. Малишко. – К.: Дніпро, 1972. – Т. 2. (далі цитуємо за цим виданням, вказуючи в дужках том і сторінки). 5. Павличко Д. Сонця і правди сурма / Д. Павличко // Малишко А. Твори в десяти томах. – К.: Дніпро, 1972. – Т. 1. – С. 14. 6. Пісні з Лисограду. – К., 1943. 7. Речмедін Л. Солдат переднього краю / Л. Речмедін // Малишкові дороги. Спогади про Андрія Малишка. – К., 1975. – С. 108–109.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2018 р.

*Gaievcka N.M., Professor
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv*

PUBLICISTICS OF O. HONCHAR AND A. MALYSHKO IN THE PERIOD OF THE SECOND WORLD WAR

Today the theme of the Second World War is extremely relevant. A lot of research has been written in the historical and historical-literary key. Publicistics in this regard is less explored. Speaking about the journalism of Oles Gonchar and Andriy Malyshko during the period of the Second World War, separate studies about this period of their creativity have already been done. Let's say the fundamental work of V. Galich "Oles Honchar – Journalist, Publicist, Editor" (2004). To a certain extent, this topic also sounds in the book by M. Humennyi "Western antiwar novel and prose by O. Honchar: comparative analysis" (2012), in its separate articles. The first edition of the epistolary heritage of Oles Gonchar "Oles Honchar. Library of the Shevchenko Committee. Letters" (2008) also has an important role. It is in this book that there are interesting materials of the correspondence of Oles Honchar and A. Malyshko. There are also a lot of works about the publicistics of A. Malyshko of the mentioned period. Interesting reflections are found in the writings of N. Gaevskaya, L. Demyanovskaya, L. Zabashiti, Y. Kobyletsky, S. Kryzhanivsky, D. Pavlychko, M. Rylsky and others. As literary critics note, the both writers had much in common: since the early childhood, they understood the price of human relationships, the price of a piece of bread earned by hard labor, and this influenced the formation of their outlook, and finally talent. In the preface to the ten-volume publication of A. Malyshko, D. Pavlychko notes: "Malyshko's talent is love, and love always comes from the truth. His love for the people, for the people of work and for the work itself, was born from the truth that the poet looked at in the eyes of another child. That was the truth of the hard work of his father; it was the truth of the eternal grief and the grief of his mother. He lived by the very truth, and it was his air and water, and then became his senses and thoughts. To characterize the character of Malyshko's poetic talent, we must bear in mind not only the social conditions that formed it, but also the innate, genetic features of it" [4, 14]. Similar reflections are about Oles Gonchar. Observation over the journalism of artists (Andriy Malyshko, Oles Gonchar) will give an opportunity to analyze the creative phenomenon of both

writers, the dynamics of their artistic quest, the evolution of individual style, philosophical deepening and the magnitude of thinking of the one and the other:

Key words: journalism, poetics of the work, mission, articles, essays, education, documentary.

УДК 821.161.2.82-3

Гасвська О.В., к. філол. н.

ФЕМІНІСТИЧНА І ЖІНОЧА ПРОЗА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ КІНЦЯ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Наприкінці XIX – на початку XX століття в українську літературу приходять нове покоління митців, серед яких визначну роль відіграють жінки-письменниці – Наталя Кобринська, Ольга Кобилянська, Уляна Кравченко, Дніпрова Чайка, Євгенія Ярошинська та ін. Це покоління ставить жіночу ідею на висоту найбільш відповідальних проблем тогочасної суспільної дійсності. Кінець XIX століття позначений могутнім впливом і поширенням феміністичного руху. Ідеї жіночої емансипації, зокрема матеріальне і духовне визволення жінки, її право на самореалізацію і подолання усталених стереотипів, ставали могутнім фактором модернізації життя, побуту, соціальних і приватних відносин наприкінці XIX століття. Жіноча тематика і феміністичні ідеї широко представлені в творчості зазначених вище письменниць. Загалом, жіноча творчість була одним із найбільших модерністських відкриттів, абсолютно новим в українській літературі явищем. У творах письменниць з'явилися нові героїні, які вже могли розповісти про власні бажання та прагнення. Жінка дістала більше можливостей для само-реалізації, самоствердження.

Ключові слова: фемінізм, жіноча проза, емансипація, героїня, інтерпретація, ідентичність, феміністична теорія.

Тема даного дослідження є актуальною, оскільки в наш час погляди на місце жінки в суспільному житті значно видозмінилися і потребують більш глибокого аналізу та вивчення. Погляди О. Кобилянської, Н. Кобринської, Уляни Кравченко, Дніпрової Чайки, С. Ярошинської, С. Окуневської за їх життя виглядали майже революційними, сприяли становленню феміністичних позицій не тільки в Україні, але і по всій Європі, оскільки письменниці були учасниками багатьох жіночих форумів у різних країнах. Таким чином, ця тема обумовлена недостатньою вивченістю проблеми феміністичної і жіночої прози означеного періоду.

Сьогодні українська література поповнюється новими феміністичними творами, літературно-критичними працями, автори яких розглядають українську літературу під феміністичним кутом зору, тому виникає потреба переглянути досвід попереднього століття і розглянути твори жіночої прози з урахуванням глибшого гендерного аналізу. Адже в оповіданнях, повістях письменниць кінця XIX – початку XX ст. дуже часто феміністичний аспект залишався майже непрочитаним або прочитаним поверхово.

Теоретичною основою дослідження є феміністична критика, яка дозволяє з'ясувати складне і суперечливе явище українського модернізму з урахуванням емансипаційних тенденцій.